

cve

Center mot
våldsbejakande
extremism

Ryska imperiska rörelsen och samarbetet med Nordiska motståndsrörelsen

PM

Ryska imperiska rörelsen och samarbetet med Nordiska motståndsrörelsen

Huvudpunkter

- Ryska imperiska rörelsen (RIR) är en rysk högerextrem organisation som aktivt etablerar kontakter med internationella högerextrema aktörer – bland annat med svenskbaserade Nordiska motståndsrörelsen (NMR). Detta utgör ett led i en strategi för att försöka undergräva den liberaldemokratiska ordningen i Europa och övriga västvärlden.
- Det finns konkreta uppgifter om att den ryska regimen indirekt stöttar högerextrema aktörer inrikes och utomlands (exempelvis ekonomiskt) i syfte att uppnå utrikespolitiska mål. I vissa fall syftar stödet till att underblåsa politisk polarisering i västvärlden, men regimen har även tillåtit högerextremister att strida för den proryska sidan i olika konflikter, såsom i Ukraina, Syrien och Libyen. Relationen mellan RIR och NMR kan potentiellt kopplas till denna typ av statlig rysk verksamhet.
- Kontakten med RIR kan öka NMR:s förmåga och möjligen även vilja att begå ideologiskt motiverad brottslighet i Sverige eller internationellt. Därför bör relationen mellan RIR och NMR tas på allvar i det svenska arbetet mot våldsbejakande extremism.

Inledning

Den 6 april 2020 terrorstämplade det amerikanska utrikesdepartementet den högerextrema organisationen Ryska imperiska rörelsen, och betecknade den som ett internationellt högerextremt säkerhetshot. Bedömningen gjordes bland annat med hänvisning till att RIR tillhandahållit stridsträning för svenska högerextremister från Nordiska motståndsrörelsen, vilka sedan begått ideologiskt motiverade våldsbrott i Sverige.¹ Enligt säkerhetsexperter finns det en generell risk att samarbetet mellan organisationerna ökar NMR:s vilja och förmåga till ideologiskt motiverad brottslighet.² Dessutom har den ryska regimen i olika former – i regel indirekt – understött inhemska och utländska högerextremisters verksamheter, i syfte att stärka den proryska sidan i konflikter där landet är militärt involverat, samt för att spä på politisk polarisering i västvärlden. Kontakten mellan RIR och NMR och den ryska regimen sätter ett mönster av att stötta högextremister exemplifierar hur hoten mot svensk säkerhet från våldsbejakande extremister respektive främmande makt är sammanflätade och svåra att särskilja. Eftersom mycket av det som diskuteras i texten sker i det fördolda, är det svårt att dra säkra slutsatser, men det finns tillräcklig kunskap att tillgå om NMR, RIR och den ryska regimen relation till högerextrema aktörer för att göra övergripande analyser.

Nedan beskrivs först RIR:s bakgrund och ideologi, och sedan den ryska regimen förhållande till organisationen samt ryska och internationella högerextrema aktörer. Slutligen diskuteras RIR:s relation till NMR, och potentiella konsekvenser av denna relation.

Om Ryska imperiska rörelsen

RIR är en högerextrem organisation som bildades i Sankt Petersburg 2002 och beskriver sin ideologi som ”kristen ortodox imperisk nationalism”. Organisationen vill återupprätta det ryska tsarväldet och imperiet (före 1917), baserat på vad de definierar som ortodox kristna värderingar och etniskt rysk överhöghet gentemot andra folkgrupper i den etniskt mångfaldspräglade nationen.³ Åsikten att Ryssland bör återerövra exempelvis de forna sovjetrepublikerna och Finland hör inte till den politiska huvudfåran i landet, även om sådana föreställningar inte heller är

¹ Department of State (2020).

² The Soufan Center (2020): 24–25.

³ Gartenstein-Ross m.fl. (2020); Sahinkaya och Galperovich (2020); The Soufan Centre (2020): 12; Laurell (2019): 202–203; Expo (2018b); Verkhovsky (2016): 97–98; Shekotsov (2015b); Yudina (2014).

sällsynta i vissa nationalistiska kretsar.⁴ Antisemitism utgör en annan central komponent i organisationens ideologi. Internationella organisationer, såsom EU och NATO, betraktas av organisationen som del av en global judisk konspiration.⁵ Som ett led i att försöka undergräva den liberala världsordningen arbetar RIR aktivt för att etablera internationella kontakter och bygga nätverk med utländska högerextrema organisationer.⁶ Genom sin paramilitära gren, kallad Imperiska legionen (IL), har RIR deltagit i strider på den proryska sidan i konflikter i exempelvis Ukraina, Syrien och Libyen.⁷

Ryska regimen och högerextremism

Den ryska regimen har ett komplicerat förhållande till högerextremister. De betraktas som ett hot mot regimens maktställning och motverkas eftersom rysk etnonationalism inte går ihop med regimens politiska vision om en multietnisk stormakt.⁸ Samtidigt har såväl inhemska som utländska högerextrema aktörer fått verka i Ryssland när det främjat regimens politiska målsättningar. Inhemska högerextrema aktörer, däribland IL, har stridit med proryska separatister i östra Ukraina. De har tillåtits stridsträna i Ryssland och obehindrat kunnat resa till fronten. Regimen har även passivt tillåtit RIR och andra högerextrema grupper bjuda in, inkvartera, och via rysk mark transportera utländska högerextremister till konfliktområden i östra Ukraina. RIR har genom sitt utbildningsprogram Partisan stridstränat både ukrainska separatister och utländska högerextremister i sina lokaler i Sankt Petersburg.⁹ Därutöver finns det konkreta uppgifter om att IL har möjliggjort transport av inhemska och utländska högerextremister för att strida även i Syrien och Libyen.¹⁰

Utöver att passivt ha tolererats av regimen har såväl inhemska som utländska högerextremister stöttats ekonomiskt och fått hjälp att etablera kontakter och nätverk med den ryska regimens godkännande. Det finns indikationer på inofficiella relationer mellan regimen och högerextremister, men Rysslandsexperter är

⁴ Laurell (2019): kap. 2; Tsygankov (2019): kap. 6; Robinson (2017); Torbakov (2017); Umland (2017); Neumann (2016); Yudina (2014).

⁵ Shekotsov 2015b

⁶ Grimm Arsenault och Stabile (2020); The Soufan Centre (2020): 9–12, 23; Expo (2018b); Shekotsov (2015a;2015b)

⁷ Rekawek (2020): 4, 21; The Soufan Centre (2020): 20–26.

⁸ Laurell (2019): kap. 2; Myagkov m.fl. (2019); Tsygankov (2019): kap. 6; Arnold och Umland (2018) Kurth (2017); Robinson (2017); Deyermond (2016); Neumann (2016).

⁹ Grimm Arsenault och Stabile (2020); Rekawek (2020); Sahinkaya och Galperovich (2020); The Soufan Centre (2020): 9–12, 23; Verkhovsky (2016): 97–100; Shekotsov (2017; 2015a; 2015b); Yudina (2014).

¹⁰ Rekawek (2020): 4, 21; The Soufan Centre (2020): 20–26.

generellt eniga om att Kreml varken direkt stödjer eller tar initiativ till att stödja högerextrema aktörer.¹¹ Istället hanteras finansiering och nätverksbyggande i första hand av oligarker med band till regimen. Kontakter med internationella högerextrema nätverk används av vissa oligarker för att göra sig användbara för Kreml och därmed öka sitt inflytande.¹²

Regimens indirekta stöd till utländska högerextremister syftar även till att bidra till politisk polarisering och oro i Europa och västvärlden. Den brittiske Rysslandsexperten Mark Galeotti påpekar att polariseringen är en målsättning som prioriteras framför att förmå utländska våldsbejakande extremister att bli vänligt inställda till Ryssland. Han exemplifierar detta med att ekonomiskt stöd till antiryska polska högerextremister kan spåras till ryska staten. Syftet med finansieringen är enligt Galeotti att polarisera debatten i Polen och att få landet att framstå som en opålitlig partner inom EU och NATO.¹³

Ryska imperiska rörelsens kontakter med Nordiska motståndsrörelsen

Amerikanska utrikesdepartementet nämner i sin terrorstämpling av RIR att två NMR-aktivister ska ha fått stridsträning av RIR och därefter genomfört flera bombdåd i Göteborg. Det som åsyftas är tre bombattentat, ett mot en syndikalistisk lokal och två mot flyktingförläggningar. Stridsträningen skedde enligt en grupp brittiska terroranalytiker (2020) genom programmet Partisan.¹⁴

Organisationernas relation sträcker sig åtminstone tillbaka till 2015. Utifrån den polske terrorexperthen Kacper Rekaweks analys torde RIR och NMR dock inte ha haft omfattande kontakt före dess, eftersom flera NMR-aktivister 2014 reste för att strida jämsides med ukrainska högerextremister i konflikten i östra Ukraina. Sedan relationerna med RIR inleddes stödjer NMR istället den proryska sidan i kriget.¹⁵

Samarbetet inleddes troligtvis när RIR:s ledare Stanislav Vorobyov och en grupp anhängare 2015 gästade NMR:s årliga möte Nordendagarna. Kort dessförinnan hade RIR varit med och grundat det internationella högerextrema nätverket World National Conservative Movement.¹⁶ Under besöket bjöds NMR in till

¹¹ Laurell (2019): kap. 2; The Bell (2019); Arnold och Umland (2018); Expo (2018b); Galeotti (2017); Rutland (2016); Shekotsov (2015a; 2015b).

¹² Ibid.

¹³ Galeotti (2017).

¹⁴ Department of State (2020); Gartenstein-Ross m.fl. (2020); Arnsäter (2017).

¹⁵ Rekawek (2020); The Soufan Center (2020).

¹⁶ Shekotsov (2015a; 2015b).

nätverket, och de listas nu som en medlemsorganisation.¹⁷ RIR ska även ha donerat en okänd summa pengar till NMR.¹⁸ Mot bakgrund av att ryska oligarker stöder och etablerar kontakter med internationella högerextrema aktörer, kan det inte uteslutas att donationen till NMR härstammar från ryska regimnära källor.

Under RIR:s besök på Nordendagarna 2015 uppstod diskussion inom NMR angående RIR:s imperialistiska ambitioner vad gäller Finland. En framtida rysk återerövring av landet går på tvärs mot NMR:s vision om ett enat Norden.¹⁹ Trots dessa motsägelsefulla ideologiska utgångspunkter fortgår samverkan. Enligt en analys av Rekaweks (2020) kan detta möjligen förklaras av att högerextremt internationellt samarbete inte nödvändigtvis bygger på ideologi, utan snarare på personliga och politiska kontakter. Eftersom NMR erhållit ekonomiskt stöd och stridsträning av RIR, kan relationen också vara rent pragmatisk, eftersom RIR möjligen har mer resurser att erbjuda än ukrainska högerextrema aktörer. Eventuellt anser NMR, liksom RIR, att internationellt högerextremt samarbete är fördelaktigt på kort sikt, trots ideologiska skiljaktigheter, genom att det undergräver den liberala demokratin.²⁰

Samtidigt kan NMR:s ideologiska skifte – från att ha hållit en antirysk linje i Ukrainakonflikten, till att idag inta en geopolitiskt prorysk ståndpunkt – redan ha fått konsekvenser för svensk och internationell säkerhet. Under 2018 utförde NMR en aktion mot den amerikanska ambassaden i Stockholm. Aktivister kastade in knallskott på ambassadområdet, för att visa missnöje mot luftinsatser mot Assadregimen i Syrien, som utförts av USA, Frankrike och Storbritannien.²¹ Händelsen är värd att beakta med tanke på att Vorobyov under Nordendagarna 2015 höll ett anförande där han redogjorde för hur han anser att det pågår ett globalt angrepp mot den västerländska civilisationen, bland annat genom den ”sionistiska strategin i Mellanöstern”^{22, 23} Det potentiella ideologiska samband som kan skönjas mellan knallskottsaktionen och anförandet antyder att fler våldsdåd med utrikespolitiskt motiv inte kan uteslutas, till följd av RIR:s och NMR:s relation.

Den amerikanska säkerhetsanalysorganisationen The Soufan Center menar att RIR genom sina ekonomiska resurser och militanta kompetenser har såväl förmågan som den ideologiska drivkraften att göra NMR till ett internationellt

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Expo (2018a); Shekotsov (2015a).

¹⁹ Expo (2018).

²⁰ Rekawek (2020).

²¹ Expo (2018a)

²² Shekotsov (2015a).

²³ Expo (2018b); Shekotsov (2015a)

säkerhetshot.²⁴ Mot denna bakgrund finns en potentiell risk att fler svenska högerextremister får stridsträning av RIR eller till och med får hjälp att strida i internationella konflikter. Detta skulle i så fall möjligen stärka NMR:s förmåga att begå ideologiskt motiverad brottslighet i Sverige eller utomlands, vilket bör påkalla svenska brottsbekämpande myndigheters uppmärksamhet.

Slutdiskussion

Relationen mellan RIR och NMR kan ha bidragit till att NMR stärkt sin förmåga att begå ideologiskt motiverade våldsdåd och att de antagit en geopolitiskt prorysk hållning. Detta sistnämnda kan, kombinerat med RIR:s resurser och kapacitet att slussa högerextremister till konfliktområden runt om i världen, ha bidragit till att NMR:s politiska och geografiska verksamhetsområde har breddats. I det svenska arbetet mot våldsbejakande extremism kan relationen mellan RIR och NMR inte bara betraktas som ett samarbete mellan två högerextrema organisationer. Den ryska statens stöd till inhemska och utländska högerextremister innebär att det inte går att utesluta att främmande makt genom stöd till NMR strävar efter att spå på politisk polarisering i Sverige, eller till och med via ombud rekryterar svenska extremister till att strida för ryska intressen internationellt. Det är svårt att exakt fastslå konsekvenserna av RIR:s och NMR:s relation, men den bör ändå ses som ett varnande exempel på hur sammankopplat, och analytiskt svårseparerat, hotet från främmande makt och våldsbejakande extremism kan vara mot Sveriges säkerhet.

²⁴ The Soufan Center (2020): 24–25.

Referenser

- Arnold, R. och Umland, A. (2018). The Radical Right in Post-Soviet Russia. I Rydgren, J. (red.). *The Oxford Handbook of the Radical Right*. Oxford: Oxford University Press.
- Arnsäter, P. (2017). Nazister döms till fängelse för bombdåden i Göteborg. Publicerad på Aftonbladets webbplats den 7 juli 2017. <<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/7rx2w/nazister-doms-till-fangelse-for-bombdaden-i-goteborg>>. Hämtad den 19 maj 2020.
- The Bell (2019). Russia's 'Orthodox Tycoon' is Bankrolling a Monarchist Movement. But Where Does He Get His Money? Publicerad på The Moscow Times webbplats den 25 november 2019. <<https://www.themoscowtimes.com/2019/11/25/russias-orthodox-tycoon-is-bankrolling-a-monarchist-movement-but-where-does-he-get-his-money-a68301>>. Hämtad den 19 maj 2020.
- Department of State (2020). Designation of the Russian Imperial Movement. Publicerad på Department of States webbplats den 6 april 2020. <<https://www.state.gov/designation-of-the-russian-imperial-movement/>>. Hämtad den 19 maj 2020.
- Deyermond, R. (2016). The Uses of Sovereignty in Twenty-first Century Russian Foreign Policy. *Europe-Asia Studies*, 68(6), 957–984.
- Expo (2018a). Tjänsteman på USA:s ambassad i Stockholm skadad vid NMR-attack. Publicerad den 18 april 2018 på Expos webbplats. Hämtad den 14 maj 2020. <<https://expo.se/2018/04/tj%C3%A4nsteman-p%C3%A5-usas-ambassad-i-stockholm-skadad-vid-nmr-attack/>>
- Expo (2018b). Ikonen som delar svensk extremhöger. Publicerad på Expos webbplats den 15 januari 2018. <<https://expo.se/ikonen-som-delar-svensk-extremh%C3%B6ger>>. Hämtad den 19 maj 2020.
- Galeotti, M. (2017). *Controlling Chaos: How Russia Manages its Political War in Europe*. Rapport. Publicerad på European Council on Foreign Relations webbplats den 1 september 2017. <https://www.ecfr.eu/publications/summary/controling_chaos_how_russia_manages_its_political_war_in_europe>. Hämtad den 19 maj 2020.
- Gartenstein-Ross, D., Hodgson, S., och Clarke, C. P. (2020). The Russian Imperial Movement (RIM) and its Links to the Transnational White Supremacist Extremist Movement. Publicerad den 24 april 2020 på International Centre for Counter Terrorism webbplats. <<https://icct.nl/publication/the-russian-imperial-movement-rim-and-its-links-to-the-transnational-white-supremacist-extremist-movement/>>. Hämtad den 19 maj 2020.
- Grimm Arsenault, E. och Stabile, J. (2020). Confronting Russia's Role in Transnational White Supremacist Extremism. Publicerad den 6 februari 2020 på Just Securitys webbplats. <<https://www.justsecurity.org/68420/confronting-russias-role-in-transnational-white-supremacist-extremism/?fbclid=IwAR16y9uwdxgEy0TDAFD4NNF7I9QLz-Cng9VrNJwBzLHNN84GEzAvt5FKVOc>>. Hämtad den 19 maj 2020.
- Kuhr, N. (2017). Russian Normative Power: The Legal Dimension. I *Assessing Russia's Power: A Report*. Publicerad på Newcastle Universitys webbplats den 15 februari 2017. <https://eprint.ncl.ac.uk/file_store/production/231713/A8E19C50-A49A-4703-84CB-EE81B4D02428.pdf>. Hämtad den 19 maj 2020.
- Laurell, M. (2019). *Russian Nationalism: Imaginaries, Doctrines and Political Battlefields*. New York: Routledge.
- Myagkov, M., Shchekotin, E. V., Chudinov, S. I., och Goiko, V. L. (2019). A comparative analysis of right-wing radical and Islamist communities' strategies for survival in

social networks (evidence from the Russian social network VKontakte). *Media, War and Conflict*, 00(0), 1–23.

Neumann, I. B. (2016). Russia's Europe, 1991–2016: Inferiority to Superiority. *International Affairs*, 92(6), 1 381–1 399.

Rekawek, K. (2020). *Career Break or a New Career? Extremist Foreign Fighters in Ukraine*. Rapport. Publicerad på Counter Extremism Projects webbplats den 4 maj 2020. <<https://www.counterextremism.com/press/new-cep-report-career-break-or-new-career-extremist-foreign-fighters-ukraine>>. Hämtad den 19 maj 2020.

Robinson, N. (2017). Russian neo-patrimonialism and Putin's 'cultural turn'. *Europe-Asia Studies*, 69(2), 348–366.

Rutland, P. (2016) The Place of Economics in Russian National Identity Debates. I Kolstø, P. och Blakkisrud, H. (red.). *The New Russian Nationalism: Imperialism, Ethnicity and Authoritarianism 2000-15*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Sahinkaya, E. och Galperovich, D. (2020). Radical Russian Imperial Movement Expanding Global Outreach. Publicerat på VOA News webbplats den 9 maj 2020. <<https://www.voanews.com/extremism-watch/radical-russian-imperial-movement-expanding-global-outreach>>. Hämtad den 19 maj 2020.

Shekotsov, A. (2017). Aleksandr Dugin's Neo-Eurasianism and the Russian-Ukrainian War. I Bassin, M. och Pozo, G. (red.). *The Politics of Eurasianism: Identity, Popular Culture and Russia's Foreign Policy*. London: Rowan & Littfield.

Shekotsov, A. (2015a). Russian Fascists Give Money to Swedish Counterparts. Publicerad på Anton Shekotsovs blogg den 19 september 2015. <<https://anton-shekhovtsov.blogspot.com/2015/09/russian-fascist-militants-give-money-to.html>>. Hämtad den 19 maj 2020.

Shekotsov, A. (2015b). Russian Politicians Building an International Extreme Right Alliance. Publicerad på Anton Shekhovtsovs blogg den 15 september 2015. <<http://anton-shekhovtsov.blogspot.com/2015/09/russian-politicians-building.html>>. Hämtad den 19 maj 2020.

The Soufan Centre (2020). *Special Report: Inside the Russian Imperial Movement: Practical Implications of U.S. Sanctions*. Rapport. Publicerad på The Soufan Centers webbplats den 23 april 2020. <<https://thesoufancenter.org/wp-content/uploads/2020/04/TSC-Report-Inside-the-Russian-Imperial-Movement-Practical-Implications-of-U.S.-Sanctions.pdf>>. Hämtad den 19 maj 2020.

Torbakov, I. (2017). Defining the "True" Nationalism: Russian Ethnic Nationalists versus Eurasianists. I Bassin, M. och Pozo, G. (red.). *The Politics of Eurasianism: Identity, Popular Culture and Russia's Foreign Policy*. London: Rowan & Littfield.

Tsygankov, A. (2019). *Russia's Foreign Policy: Change and Continuity in National Identity*. Femte utgåvan. London: Rowan & Littfield.

Verkhovsky, A. (2016). Radical Nationalists from the Start of Medvedev's Presidency to the War in Donbas: True till Death?. I Kolstø, P. och Blakkisrud, H. (red.). *The New Russian Nationalism: Imperialism, Ethnicity and Authoritarianism 2000-15*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Umland, A. (2017). Post-Soviet Neo-Eurasianism, the Putin System, and the Contemporary European Extreme Right. *Perspectives on Politics*, 15(2), 465–476.

Yudina, N. (2014). Beware the Rise of the Russian Ultra-Right. Publicerad på Sova Centers webbplats den 14 september 2014. <<https://www.sova-center.ru/en/xenophobia/reports-analyses/2014/09/d30212/>>. Hämtad den 19 maj 2020.